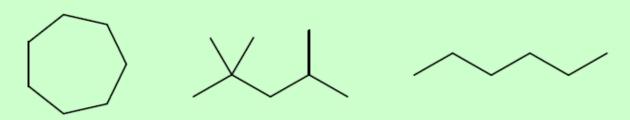
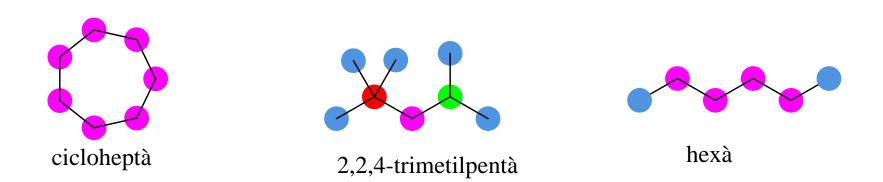
Tema 4. Introducció a la química orgànica

- 4.1. Introducció a la Química Orgànica
- 4.2. Propietats generals dels diferents tipus de compostos orgànics
 - 4.2.1. Alcans i cicloalcans
 - 4.2.2. Alquens i cicloalquens
 - 4.2.3. Alquins i cicloalquins
 - 4.2.4. Compostos aromàtics
 - 4.2.5. Haloalcans o halurs d'alquil
 - 4.2.6. Alcohols
 - 4.2.7. Èters
 - 4.2.8. Aldehids i cetones
 - 4.2.9. Àcids carboxílics
 - 4.2.10. **Esters**
 - 4.2.11. Amines
 - 4.2.12. Amides
- 4.3. Nucleòfil/electròfil i moviment d'electrons
- 4.4. Isòmers
- 4.5. Introducció a les biomolècules

Alcans i cicloalcans

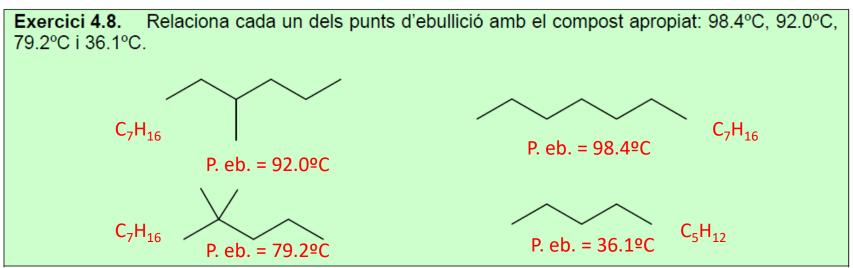
Exercici 4.7. Anomena els compostos mostrats a continuació, classifica'ls segons siguin lineals, ramificats o cíclics i identifica els carbonis primaris, secundaris, terciaris i quaternaris.

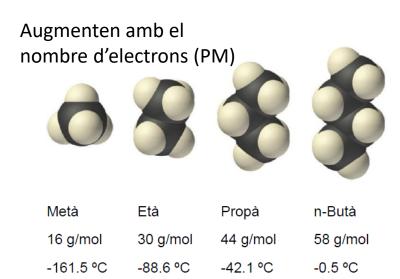

Carbonis primaris marcats de color blau Carbonis secundaris marcats de color rosa Carbonis terciaris marcats de color verd Carbonis quaternaris marcats de color vermell

Alcans i cicloalcans

Els alcans són **compostos apolars** i com a tals només poden interaccionar entre ells mitjançant **forces de London**.

Són sensibles a la geometria molecular

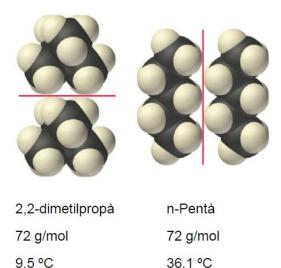

Figura 4.1. Comparació dels punts d'ebullició d'alguns alcans de diferent pes molecular.

Figura 4.2. Comparació dels punts d'ebullició d'alcans d'idèntic pes molecular però diferent estructura.

Alquens i cicloalquens

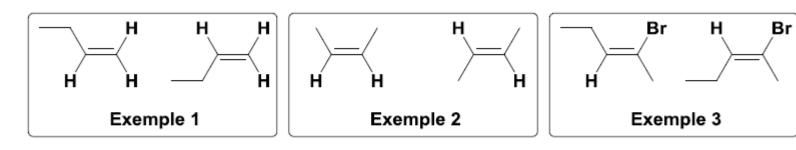

Figura 4.5. Estereoisomeria en els alquens.

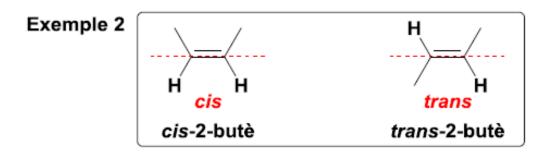

Figura 4.6. Nomenclatura cis/trans en els alquens.

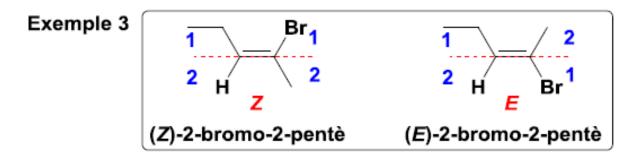

Figura 4.7. Nomenclatura Z/E en els alquens.

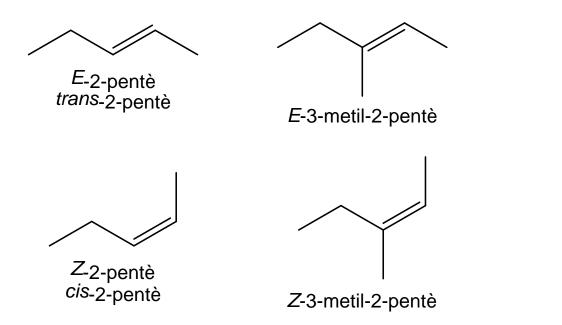
Alquens i cicloalquens

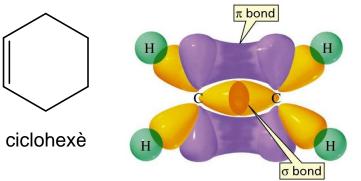
Exercici 4.9. Representa en línies i angles els isòmers Z i E (si les estructures poden presentarlos) dels alquens mostrats a continuació. Anomena els estereoisòmers dels dos primers alquens.

CH₃CH₂CH=CHCH₃

CH₃CH₂C(CH₃)=CHCH₃

ciclohexè

Els isòmers geomètrics dels alquens no es poden interconvertir, ja que la interconversió requeriria trencar la component π del doble enllaç

Els cicloalquens de pocs membres no poden existir com a isòmers *E* o *trans* degut als requeriments geomètrics de l'alquè.

Alquens i cicloalquens

Exercici 4.10. Anomena els alquens que es mostren a continuació i ordena'ls en funció del seu punt d'ebullició (de menor a major).

(3
$$E$$
,5 E)-octadiè (2 E ,4 E)-3-metil-2,4-heptadiè (2 E ,4 Z)-3-metil-2,4-heptadiè

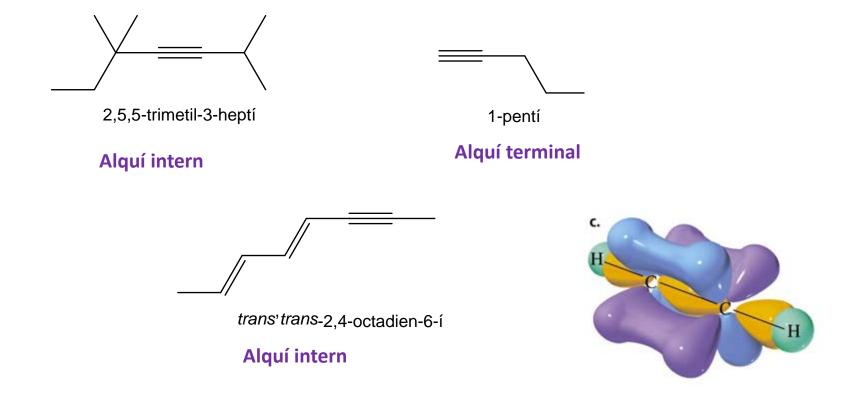
Els alquens són compostos apolars i per tant les forces intermoleculars que es donaran seran de dispersió de London. Els 3 diens tenen la mateixa fórmula molecular (C_8H_{14}) per tant les diferències en els punts d'ebullició només es poden deure a la forma de la molècula que determinarà la superfície de contacte amb d'altres molècules. Així el (3E,5E)-octadiè tindrà el major punt d'ebullició, el (2E,4E)-3-metil-2,4-heptadiè serà el que tindrà un punt d'ebullició intermig i el menor serà el del (2E,4E)-3-metil-2,4-heptadiè perque té forma més esfèrica i per tant menor superfície de contacte.

Alquins i cicloalquins

Exercici 4.11. Representa en línies i angles i anomena els compostos següents. Indica quins d'ells són alquins terminals i quins d'ells alquins interns.

 $(CH_3)_2C(CH_2CH_3)C \equiv CCH(CH_3)_2$ $HC \equiv CCH_2CH_2CH_3$ $CH_3CH = CHCH = CHC \equiv CCH_3$

Nota: En el darrer compost considera que la configuració dels dos alquens és trans.

Exercici 4.12. El ciclohexè reacciona espontàniament amb brom per donar un producte d'addició, en canvi el benzè no dóna aquest tipus de reacció d'addició però si que en presència d'un catalitzador pateix una reacció de substitutció. Raona la diferent reactivitat del ciclohexè i el benzè davant del brom.

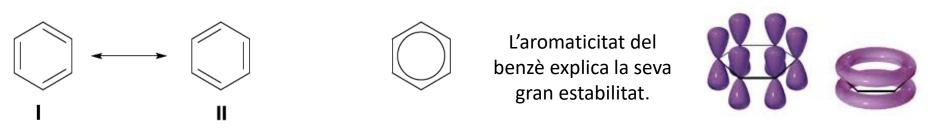
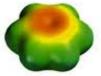

Figura 4.4. Representacions de la molècula de benzè

Hidrocarburs aromàtics

Exercici 4.13. Dibuixa el toluè, l'o-xilè i el fenol. Els seus punts d'ebullició són 110°C, 144°C, 182°C, respectivament. Justifica els valors dels seus punts d'ebullició en base a la seva estructura.

toluè
$$o_{-xil}$$
è fenol C_7H_8 C_8H_{10} C_6H_6O $PM = 92.14$ $PM = 106.17$ $PM = 94.11$ $P.eb. = 110$ C $P.eb. = 144$ C $P.eb. = 182$ C

El punt d'ebullició depèn de les forces intermoleculars i el pes molecular. El toluè i l'o-xilè són apolars i per tant només estableixen interaccions de dispersió de London i per tant tenen un punt d'ebullició menor que el fenol, que pot establir ponts d'hidrogen. La diferència entre el toluè i l'o-xilè s'explica pel major pes molecular de l'orto-xilè que determina que tingui un major punt d'ebullició.

Els halurs d'alquil són compostos polars, però insolubles en aigua perquè no poden formar-hi ponts d'hidrogen. Són molts bons dissolvents per les grasses.

Són molt bons dissolvents per substàncies molt diverses. Tenen ús com a anestèsics (cloroform), refrigerants (freons) i pesticides (DDT).

Figura 4.5. Tipus d'halurs d'alquil

Taula 4.6. Comparació dels punts d'ebullició de diferents halurs d'alquil

Halur d'alquil	Fórmula	Peb (°C)
Clorometà (clorur de metil)	CH₃CI	-24
Bromometà (bromur de metil)	CH₃Br	5
lodometà (iodur de metil)	CH₃I	42
Cloroetà (clorur d'etil)	CH₃CH₂CI	13
Bromoetà (bromur d'etil)	CH₃CH₂Br	38
lodoetà (iodur d'etil)	CH ₃ CH ₂ I	72

Exercici 4.14. Dibuixa en línies i angles els següents halurs d'alquil. Indica per a cadascun d'ells si és primari, secundari o terciari.

- a) 2-cloro-3,3-dimetilhexà
- b) 3-bromo-3-etilpentà
- c) 1-bromo-5-cloro-3-metilhexà

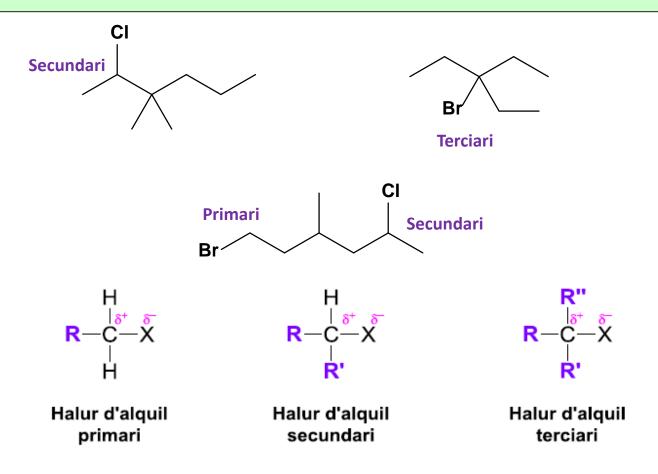

Figura 4.10. Tipus d'halurs d'alquil.

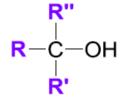
Exercici 4.16. Dibuixa l'estructura dels següents halurs d'alquil: tetraclorur de carboni, l'1,1,1-tricloroetà, el cloroform, el diclorometà i l'1,1,1-tricloro-2,2-bis(p-clorofenil)età.

CH ₃ CCl ₃	CHCl ₃	CI_CI
1,1,1-tricloroetà	cloroform	
CH ₂ Cl ₂	CCI ₄	CI
Diclormetà	Tetraclorur de carboni	1,1,1-tricloro-2,2-bis(p-clorofenil)età

Alcohols

Classificació dels alcohols

H R-C-OH R'

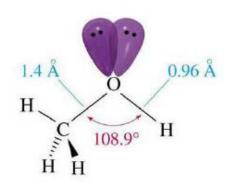

Alcohol primari

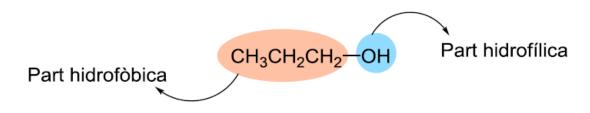
Alcohol secundari

Alcohol terciari

Paràmetres estructurals

Propietats físiques

Els alcohols són compostos polars. La solubilitat en aigua depèn del balanç entre la part hidrofòbica i la hidrofílica

Alcohols

Exercici 4.17. Anomena els alcohols que es mostren a continuació i indica per a cadascun d'ells si és primari, secundari o terciari. Quin és el grau d'oxidació dels carbonis directament units a l'oxígen?

Alcohol secundari

Alcohol terciari

Els carbonis directament units a l'oxigen en tots aquests compostos tenen grau d'oxidació 1.

Alcohol secundari

Alcohols

Exercici 4.18. Les vitamines es poden classificar segons siguin hidrosolubles (solubles en aigua) o liposolubles (solubles en greix). Si considerem els greixos com un dissolvent apolar hidrofòbic, classifica cada una de les vitamines que es mostren a continuació com a hidrosoluble o liposoluble.

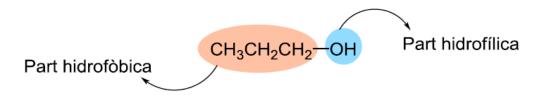

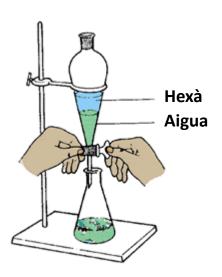
Figura 4.8. Parts hidrofílica i hidrofòbica dels alcohols.

En la vitamina C hi ha múltiples grups alcohol, per tant la part hidrofílica de la molècula és molt important i això li conferirà solubilitat en aigua. És per tant una vitamina hidrosoluble.

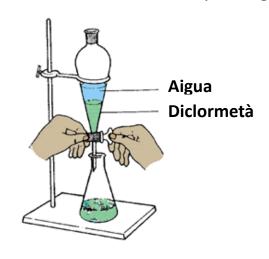
En la vitamina A hi ha només un grup alcohol unit a una estructura hidrocarbonada complexa. Per tant la part hidrofílica de la molècula no és suficientment gran com per conferir-li solubilitat en aigua. La vitamina A és per tant una vitamina liposoluble.

Exercici 4.15. Indiqueu per a les mescles de dissolvents llistades a continuació, si seran o no miscibles i en el cas que siguin immiscibles com s'ordenaran les diferents fases en un recipient que les contingui.

- a) Hexà i aigua
- b) Diclorometà i aigua
- c) Etanol i aigua
- a) Hexà i aigua No poden formar ponts d'H – immiscibles Hexà és menys dens que l'aigua

c) Etanol i aigua Poden formar ponts d'H – miscibles b) Diclormetà i aigua
 No poden formar ponts d'H – immiscibles
 Diclormetà és més dens que l'aigua

Èters

Exercici 4.19. Dibuixa en fórmula estructural i línies i angles els compostos següents:

- a) tert-butil etil èter
- b) èter diisopropílic
- c) 1-etoxi-2-metilpropà

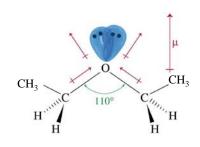
Quin és el grau d'oxidació dels carbonis directament units a l'oxigen en aquests compostos?

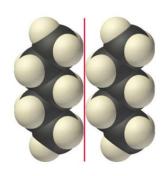
En tots els èters de l'exercici els carbonis directament units a l'oxigen tenen grau d'oxidació 1.

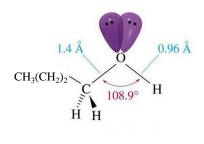
Èters

Exercici 4.20. A continuació es mostren les principals propietats físiques de l'èter dietílic, l' *n*-pentà i l'1-butanol. Raona les diferències en els punts d'ebullició i la solubilitat en aigua d'aquestes molècules en funció de les forces intermoleculars que estableixen.

Compost	Èter dietílic	<i>n</i> -Pentà	1-Butanol
PM (g mol ⁻¹)	74	72	74
Peb (°C)	35	36	118
Solubilitat en H ₂ O	7.5 g / 100 mL	Insoluble	9 g / 100 mL

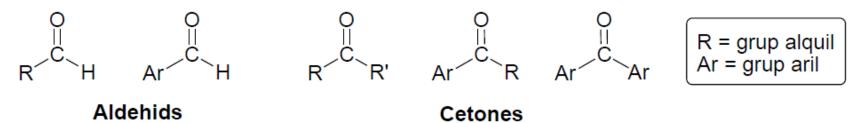

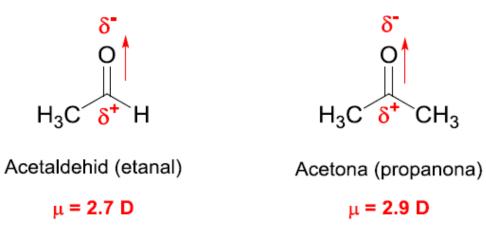

Forces intermoleculars entre les molècules	Dipol-dipol	London	Ponts d'H
Poden establir ponts d'H amb l'aigua	Si	No	Si

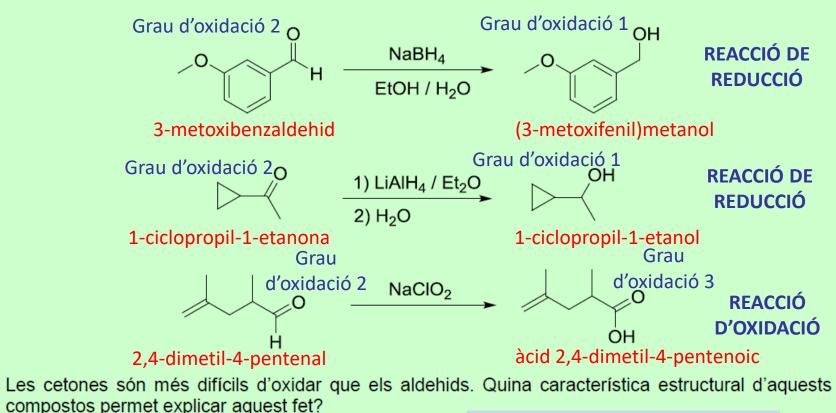
Estructura general dels aldehids i les cetones

Polarització del grup carbonil

Exercici 4.21. A continuació es mostren una sèrie de reaccions d'oxidació o reducció. Anomena els reactius i productes per a cada una d'elles i en base al grau d'oxidació de cada compost indica si es tracta d'una oxidació o una reducció.

Quan s'oxida un aldehid es substitueix un enllaç C-H per un C-O.

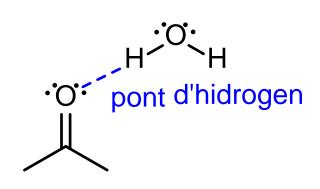
Quan s'oxida una cetona es substitueix un enllaç C-C per un enllaç C-O.

$$\begin{array}{cccc}
O & OXIDACIO & O \\
R & H & & & & \\
O & OXIDACIO & O \\
R & R' & & & & \\
\end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
O & OXIDACIO & O \\
R & OH & & \\
\end{array}$$

Exercici 4.22. La major part d'aigua que resta en el material de vidre del laboratori es pot eliminar esbandint el material amb acetona. Explica com funciona aquest procés.

L'aigua i l'acetona poden formar ponts d'hidrogen (l'acetona és acceptora de ponts d'hidrogen mitjançant els parells d'electrons sobre l'oxigen) i són per tant miscibles. Esbandint el material amb acetona ens enduem l'aigua del material de vidre i l'acetona té un punt d'ebullició molt baix i per tant és molt fàcil eliminar-la i que el material quedi sec.

Exercici 4.23. Explica perquè el formaldehid es pot preparar com a un solució al 37% en aigua (formalina) i en canvi no es poden preparar solucions similars amb el decanal.

Els aldehids poden formar ponts d'hidrogen amb l'aigua (els aldehids són acceptors de ponts d'hidrogen mitjançant els parells d'electrons sobre l'oxigen). La solubilitat dels aldehids en aigua depèn de la llargada de la cadena hidrocarbonada. El formaldehid (HCHO) és l'aldehid més petit i per tant té una solubilitat molt alta en aigua. El decanal (CH₃(CH₂)₈CHO) té una cadena hidrocarbonada llarga i els ponts d'hidrogen que pot formar el grup funcional aldehid no són suficients per tal de solubilitzar-lo en aigua.

Exercici 4.24. La mentona i el mentol són substàncies fragants presents en els olis essencials que s'obtenen de la menta. En forma pura, una d'aquestes substàncies d'olor agradable és un líquid a temperatura ambient, mentre que l'altra és sòlida. Identifica el sòlid i el líquid tot raonant la teva resposta.

Quin és el grau d'oxidació del carboni directament unit a l'oxigen en cada un dels compostos?

L'estat físic de les substàncies depèn del pes molecular i de la magnitud de les forces intermoleculars que estableixen entre les molècules. El pes molecular de la mentona i el mentol són pràcticament iguals (difereixen només de 2H) però mentre que el mentol pot formar ponts d'hidrogen la mentona només pot formar interaccions dipol-dipol. Com que les interaccions per pont d'hidrogen són més fortes que les interaccions dipol-dipol, el mentol és sòlid i la mentona és líquida.

El C directament enllaçat a l'alcohol del mentol té grau d'oxidació 1. El carboni carbonílic de la mentona té grau d'oxidació 2.

Àcids carboxílics

Estructura i propietats generals

Figura 4.15. Equilibri de transferència de protons entre un àcid carboxílic i l'aigua

Àcids carboxílics

Exercici 4.25. Anomena els àcids carboxílics que es mostren a continuació. Per al primer d'ells escriu la reacció que té lloc quan es tracta amb hidròxid sòdic i dóna el nom del producte que es forma.

- a) CH₃CH₂CF₂COOH Àcid 2,2-difluorobutanoic
- c) HO COOH
 HO
 Àcid 3,4-dihidroxibenzoic
- b) OH
 CH3-CH2-CH—COOH
- d) NH₂ Àcid 2-hidroxibutanoic
 CH₃-CH—COOH

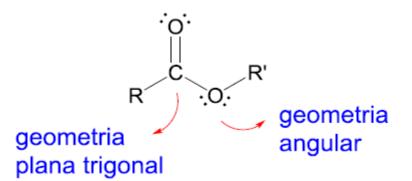
Àcid 2-aminopropanoic

(alanina)

2,2-difluorobutanoat de sodi

Èsters

Estructura i propietats generals

en forma lineal R-COOR' o bé R-CO₂R'

Formació per condensació d'un àcid carboxílic i un alcohol

Èsters

Exercici 4.26. Els èsters estan entre els components més importants per determinar el gust de la cervesa. Els èsters més abundants en la cervesa són l'acetat d'etil, l'acetat d'isoamil (també anomenat acetat d'isopentil), l'acetat d'isobutil, el caproat d'etil (també anomenat hexanoat d'etil) i l'acetat de 2-feniletil. Dibuixeu l'estructura d'aquests èsters en línies i angles.

Èsters

Exercici 4.27. (a) Escriu la fórmula estructural condensada de l'èster format com a resultat de la reacció entre l'àcid fòrmic i l'etanol. (b) Escriu les fórmules estructurals condensades de l'àcid i l'alcohol que reaccionen per formar el butanoat de metil, que contribueix al gust de les pomes.

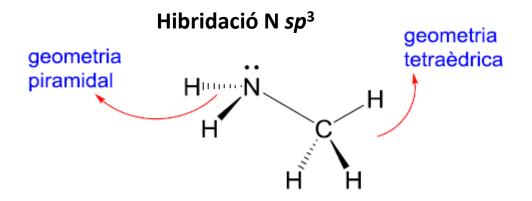
Amines

Amoníac	Amina primària	Amina secundària	Amina terciària
H—N—H 	R—N—H H	R—N—H 	R—N—R
	H ₃ C—N—H	H ₃ C—N—H CH ₃	H ₃ C-N-CH ₃
	Metilamina	Dimetilamina	Trimetilamina

Taula 4.11. Punts d'ebullició de les amines primàries, secundàries i terciàries.

	CH ₃ CH ₂ CH ₂ NH ₂	CH ₃ CH ₂ NHCH ₃	(CH ₃) ₃ N
	Propilamina	N-Metiletilamina	Trimetilamina
Peb (°C)	50	34	3

Amines

Les amines són bàsiques

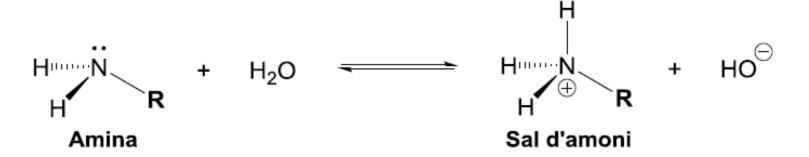

Figura 4.25. Equilibri de transferència de protons entre una amina i l'aigua.

Amines

Exercici 4.28. Anomeneu cadascuna de les següents amines o derivats i ordeneu-les segons el seu punt d'ebullició:

(CH₃CH₂)₃N Trietilamina (CH₃CH₂)₄N⁺Cl⁻ Clorur de tetraetilamoni

(CH₃CH₂CH₂)₂NH **Dipropilamina**

Escriu la reacció que es donarà quan cadascun dels compostos anteriors es tracti amb àcid clorhídric.

Clorur de tetraetilamoni és el que té el major punt d'ebullició (és una sal)

La trietilamina NO pot formar enllaços per pont d'hidrogen i en canvi la dipropilamina SI. Per això el punt d'ebullició de la trietilamina (89°C) és menor que el de la dipropilamina (110°C)

$$(CH_3CH_2)_3N + HCI \longrightarrow (CH_3CH_2)_3NH^+CI^-$$

$$(CH_3CH_2)_4N^+Cl^- + HCl \longrightarrow No reacciona$$

$$(CH_3CH_2CH_2)_2NH + HCI \longrightarrow (CH_3CH_2CH_2)_2NH_2^+CI^-$$

Amides

Exercici 4.29. Quin compost té el punt d'ebullició més elevat, la pentanamida o l'acetat de propil? Escriu en forma estructural condensada i dóna el nom dels dos compostos a partir dels quals es pot formar la pentanamida.

pentanamida acetat de propil
$$(C_5H_{11}NO, PM = 101,15)$$
 $(C_5H_{10}O_2, PM = 102,07)$

Els dos compostos tenen pesos moleculars similars, però si mirem les forces intermoleculars que poden establir, mentre que la pentanamida pot establir ponts d'hidrogen, l'acetat de propil només pot establir interaccions dipol-dipol. Per tant la pentanamida ha de presentar un punt d'ebullició més elevat.

La reacció de condensació per a la formació de la pentanamida es mostra a continuació:

$$CH_3CH_2CH_2COOH + NH_3 \longrightarrow CH_3CH_2CH_2CONH_2 + H_2O$$
 àcid pentanoic amoníac pentanamida aigua

Problemes globals

Exercici 4.30. Tenint en compte que un compost alifàtic és un compost orgànic cíclic o acíclic, saturat o insaturat i que, per tant, el terme s'oposa a compost aromàtic, doneu un exemple de cada un dels següents tipus de compostos:

- amina alifàtica
- clorofenol
- diol alifàtic
- cetona cíclica
- compost carbonílic alifàtic
- compost carboxílic aromàtic

Hi ha múltiples respostes correctes. A continuació teniu un exemple per cada tipus de compost:

Problemes globals

Exercici 4.31. Dibuixa un exemple (hi ha múltiples resultats correctes) d'un compost que respongui a la descripció donada, utilitzant la representació amb línies i angles:

- a) una molècula de 8 àtoms de carboni amb un alcohol secundari, una amina primària, una amida i un alquè amb configuració cis.
- b) una molècula amb 9 àtoms de carboni amb un ciclopentà, un alquè trans, un grup èter i un grup aldehid.

Hi ha múltiples respostes correctes. A continuació teniu un exemple per cada tipus de compost:

$$H_{N}$$
 NH_{2}

Problemes globals

Exercici 4.32. Dels quatre compostos representats a continuació

Quins compleixen les condicions que es llisten tot seguit? Escriviu les reaccions que siguin possibles.

- a) neutralitza l'àcid clorhídric
- b) neutralitza l'hidròxid sòdic
- c) forma una amida amb l'àcid etanoic
- a) Només el compost I neutralitza l'àcid clorhídric, segons la reacció:

$$NH_2$$
 + HCl NH_3 Cl

b) Només el compost IV neutralitza l'hidròxid sòdic, segons la reacció:

c) Només el compost I pot formar una amida amb l'àcid etanoic: